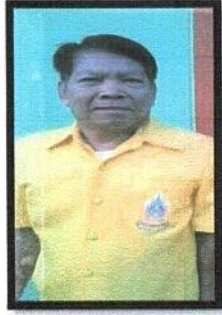

แบบบันทึกข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตาก

ชื่อ นายนิพนธ์ ปัญญาการิน

ชื่อเรียกขานเฉพาะ หนานพนธ์

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่/ภูมิลำเนา ๑๙ ถนนสองแคว ตำบลแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ๖๓๑๑๐

หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ๐๘๑-๒๘๔๓๖๑๘

เกิดวันที่ ๒๔ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗ อายุ ๖๗ ปี สัญชาติ ไทย

ความสำคัญต่องานวัฒนธรรมด้านใด ด้านอื่น ๆ (พิธีกรรมทางศาสนา)

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พิธีกรรมทางศาสนา (การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ)

องค์ความรู้ บายศรีนั้นมีข้อสันนิษฐานว่าได้ประดิษฐ์ขึ้นมาจากคติความเชื่อของพราหมณ์ พิจารณาจากการนำไปตองมาประดิษฐ์บายศรี เนื่องด้วยใบตองนั้นเป็นของสะอาดบริสุทธิ์ไม่มีมลทินของอาหารเก่าให้แปดเปื้อน และอีกประการหนึ่งก็คือ รูปร่างลักษณะของบายศรีที่ได้จำลองเขาพระสุเมรุซึ่งเป็นที่สุดของพระอิศวร ตลอดจนเครื่องสังเวทียังมีความเชื่อมาจากคติพราหมณ์เช่น ไช้ แดงกวา มะพร้าว รวมถึงพิธีการ เช่น การเวียนเทียน การเจิม และพิธีการต่าง ๆ เหล่านี้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีทั้งสิ้น พิธีบายศรีสู่ขวัญ บางครั้งก็เรียกว่า พิธีบายศรี, พิธีสู่ขวัญ, พิธีทำขวัญ, พิธีรับขวัญเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของคนไทย และคนลาว ด้วยความเชื่อที่ว่า ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิ่งนามธรรมอย่างหนึ่งที่เรียกกันว่า “ขวัญ” ซึ่งมีหน้าที่รักษาประคับประคองชีวิต และติดตามเจ้าของไปทุกหนแห่ง การทำพิธีสู่ขวัญจึงเป็นการเชิญขวัญที่หนีหายไปให้เข้ามาอยู่กับตัว และเชื่อว่าเป็นการส่งเสริมพลังใจให้เข้มแข็ง มีสติและไม่ประมาท ประเพณีบายศรีสู่ขวัญใช้เครื่องเชิญขวัญที่เรียกว่า บายศรี ทำด้วยใบตอง รูปคล้ายกระทง เป็นชั้น ๆ มีขนาดใหญ่เล็กสอปขึ้นไปตามลำดับ เป็น ๓ ชั้น ๕ ชั้น ๗ ชั้น หรือ ๙ ชั้น มีเสาปักตรงกลางเป็นแกน มีเครื่องสังเวทียาวอยู่ในบายศรี และมีไข่วขวัญ (ไข้ต้ม) เสียบอยู่บนยอดบายศรี มีหลายประเภท เช่น บายศรีตอง บายศรีปากชาม บายศรีใหญ่ (ภาษาเขมร บาย = ข้าว + ศรี = สิริ หมายความว่า ข้าวอันเป็นสิริหรือข้าวขวัญ) มีการพันสายสิญจน์ไว้โดยรอบเพื่อใช้ผูกข้อมือผู้รับขวัญ ผู้นำทำพิธีเรียกว่า หมอขวัญ

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม เช่น

ขั้นตอนการทำพิธีสู่ขวัญ

๑. เจ้าภาพจัดตั้งพานขวัญ(พานบายศรี) โดยผู้เฒ่าผู้แก่ในแต่ละท้องถิ่นจะเป็นผู้แนะนำและช่วยทำให้ ซึ่งจะ ประกอบด้วย

๑.๑ ชั้นหมากเบ็ง ๑ ชั้น โดยนำไปกล้วยมาเย็บคล้ายกระทงใบตอง ไม่จำกัดขนาด

๑.๒ เทียนยาวประมาณ ๑ คอก เสียบที่ยอดชั้นหมากเบ็ง ๑ เล่ม

๑.๓ ผ้ายผูกแขนปริมาณเท่ากับจำนวนแขกที่เชิญมาร่วมงาน

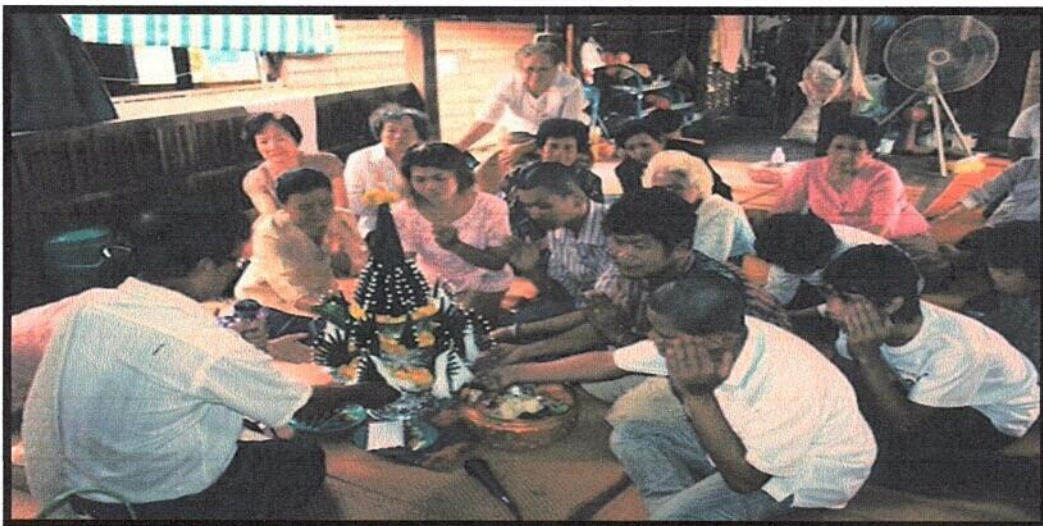
- ๑.๔ ไก่สาวต้มสุก ๑ ตัว
- ๑.๕ ข้าวต้มประมาณ ๕ มัด
- ๑.๖ เหล้า ๑ ขวด
- ๑.๗ แก้วเปล่า ๑ ใบ
- ๑.๘ ชั้นน้ำมันตอกจากพระ ๑ ชั้น หรือใช้แก้วใส่น้ำ ๑ ใบ
- ๑.๙ กล้วยสุกประมาณ ๕ ลูก
- ๑.๑๐ ไข่ไก่ต้มประมาณ ๕ ฟอง
- ๑.๑๑ ชั้น ๕ จำนวน ๑ ชั้น (จัดดอกไม้ ๕ คู่ เทียนเล็ก ๆ ๕ คู่ เทียนสำหรับจุดไฟ ๑ คู่ไม้ขีดไฟ ๑ กล้อง จัดวางบนจาน ๑ ใบ เรียกว่าชั้น ๕)
- ๑.๑๒ เงิน ๑๐๐ บาท (น้อยกว่า หรือมากกว่า แล้วแต่เจ้าภาพจะมีน้ำใจให้)
๒. หน้าที่พราหมณ์ เมื่อมาถึงพิธี เจ้าภาพต้องรีบกุสีกุจจอเชิญเข้านั่ง พราหมณ์ต้องเลือกนั่งให้ถูกทิศถูกทาง โดยเลือกทำเลที่เด่นเป็นสง่าที่สุดในงานนั้น ๆ พราหมณ์นั่งหันหน้าตรงกับเจ้าภาพ โดยมีพาขวัญ (พานบายศรี) กั้นกลาง พิธีกรเชิญผู้มาร่วมงานเข้านั่งล้อมวง
๓. ผู้กแขนพราหมณ์ พิธีกรยกมือไหว้พราหมณ์เอาข้าวต้ม และไข่ต้ม วางบนมือพราหมณ์ แล้วพูดเป็นภาษาที่ได้อ่านเรียนมา
๔. เจ้าภาพจุดเทียนบนยอดชั้นหมากเบ็ง
๕. พิธีกรประกาศให้ทุกคนช่วยกันยกพาขวัญและอุปกรณ์ทุกอย่างให้พราหมณ์

บุคคลอ้างอิง นายประสพท กั้นจะนะ

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๕-๒๓๐๙๑๓๔

หมายเหตุ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลในชุมชนได้เต็มที่ และไม่สามารถใช้รูปประกอบจริงได้ รูปที่ใช้ประกอบนั้นจึงได้มาจากแหล่งข้อมูลอื่น

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูลภาพ : <http://www.thatphanom.com/๒๓๑๖.html>